

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі запропоновано рекомендації щодо покращення аспектів функціонування підприємства в сучасних умовах. Розглянуто класифікацію факторів впливу зовнішнього середовища, які зумовлюють появу адаптивної реакції підприємства. Визначено, які функції виконують підприємства, основними з яких є економічна, соціальна та екологічна. З'ясовано, що підприємство несе повну економічну, майнову відповідальність за результати своєї діяльності

Ключові слова: підприємство, умови, функціонування.

Abstract

The paper offers recommendations for improving aspects of enterprise operation in modern conditions. The classification of factors of influence of external environment which cause emergence of adaptive reaction of the enterprise is considered. It is determined which functions are performed by enterprises, the main of which are economic, social and environmental. It was found that the company bears full economic and property responsibility for the results of its activities

Keywords: enterprise, conditions, functioning.

Вступ

На сьогоднішній день в умовах ринкових відносин підприємство є основною ланкою всієї економіки, оскільки саме на цьому рівні створюється потрібна суспільству продукція, виявляються необхідні послуги.

Метою статті є узагальнення аспектів функціонування підприємства в сучасних ринкових відносинах, його основних напрямів та видів його діяльності, що функціонують в Україні; системи аналізу та планування обсягів, результатів діяльності ресурсного потенціалу підприємства, а також зовнішнього середовища та його вплив на діяльність підприємства.

Основна частина

У більшості розвинених країн світу, потужний промисловий сектор є фундаментом для забезпечення технологічного прогресу та необхідною передумовою формування потенціалу розвитку країни. Підприємство - це самостійний, організаційно відособлений суб'єкт виробничої сфери народного господарства, який виробляє і реалізує продукцію, виконує роботи промислового характеру чи надає платні послуги. Підприємство має конкретну назву - завод, фабрика, комбінат, шахта, майстерня тощо.

Будь-яке підприємство є юридичною особою, має закінчену систему обліку і звітності, самостійний бухгалтерський баланс, розрахунковий і інший рахунки, печатку з власним найменуванням і товарний знак (марку).

Головною метою (місією) створення і функціонування підприємства є одержання максимально можливого прибутку за рахунок реалізації споживачам виробленої продукції (виконаних робіт, зроблених послуг), на основі якої задовольняються соціальні й економічні запити трудового колективу і власників засобів виробництва.

На основі загальної місії підприємства формуються і встановлюються загальнофірмові цілі, що визначаються інтересами власника, розмірами капіталу, ситуацією усередині підприємства, зовнішнім середовищем і повинні відповідати наступним вимогам: бути конкретними і вимірними, орієнтованими в часі, досяжними і взаємно підтримуваними[1].

Кожне підприємство - це складна виробничо-економічна система з багатогранною діяльністю. Найбільш чітко виділяються напрямки, які варто віднести до головних:

- комплексне вивчення ринку (маркетингова діяльність);
- інноваційна діяльність (науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки, упровадження технологічних, організаційних, управлінських і інших нововведень у виробництво);
- виробнича діяльність (виготовлення продукції, виконання робіт і надання послуг, розробка номенклатури й асортименту адекватних попиту на ринку);
- комерційна діяльність підприємства на ринку (організація і стимулювання збуту виробленої продукції, послуг, дієва реклама);
- матеріально-технічне забезпечення виробництва (постачання сировини, матеріалів, що комплектують вироби, забезпечення усіма видами енергії, технікою, устаткуванням, тарою, і т. д.);
- економічна діяльність підприємства (усі види планування, ціноутворення, облік і звітність, організація й оплата праці, аналіз господарської діяльності і т. п.);
- післяпродажний сервіс продукції виробничо-технічного і споживчого призначення (пусконаладжувальні роботи, гарантійне обслуговування, забезпечення запасними частинами для ремонту і т. д.);
- соціальна діяльність (підтримка на належному рівні умов праці і життя трудового колективу, створення соціальної інфраструктури підприємства, що включає власні житлові будинки, столові, лікувально-оздоровчі і дитячі дошкільні установи, і т. д.).

Підприємство несе відповідальність за порушення договірних зобов'язань, кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, вимог до якості продукції, за забруднення навколишнього середовища. Підприємство повинне забезпечувати безпеку виробництва, санітарно-гігієнічні норми і вимоги по захисту здоров'я його працівників, населення і споживачів продукції.

Контроль за окремими сторонами діяльності підприємства здійснюють:

- державна податкова адміністрація;
- податкова поліція;
- державні органи, на які покладений нагляд за безпекою виробництва, праці, протипожежної й екологічної безпеки;
- інші органи, визначені законодавством України.

В умовах ринкової економіки підприємство - це товаровиробник, основна виробнича ланка економіки. Слід звернути увагу на те, що саме на підприємстві відбувається поєднання робочої сіли із засобами виробництва. Від рівня діяльності підприємства залежить процес виробництва матеріальних благ, задоволення потреб населення, життєвий рівень, результати використання виробничих фондів, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, тобто ефективність господарювання[3].

Принцип самоокупності затрат вимагає точного обліку й зіставлення витрат і результатів, повного відшкодування собівартості продукції. Самоокупність властива тільки рентабельним підприємствам.

Суть принципу самофінансування не тільки у самоокупності витрат, а й у закріпленні частини одержаного прибутку за підприємством у його повне розпорядження. Тобто розвиток підприємства повністю забезпечується за рахунок власних коштів, кредитів банку на комерційній договірній основі і за рахунок валютної виручки.

Принцип матеріальної заінтересованості у кінцевих результатах праці передбачає подолання все ще існуючої зрівнялівки в оплаті праці, створення умов для заохочення ініціативи, підприємливості, досягнення найкращих результатів.

Підприємство несе повну економічну, майнову відповідальність за результати своєї діяльності. Кожне підприємство для розв'язання завдань, пов'язаних з виробництвом і реалізацією товарів та наданням послуг, має бути укомплектоване певною кількістю людей, здатних виконувати ці роботи.

Зайняті суспільною працею на підприємстві робітники, інженери та службовці утворюють трудові колективи цих підприємств. В економічному розумінні трудовий колектив - це сукупний працівник підприємства і водночас суб'єкт економічних відносин, який здійснює спільну діяльність у державних, колективних, кооперативних, приватних підприємствах, установах і організаціях, спрямовану на задоволення суспільних потреб.

Усі ці принципи безпосередньо мають забезпечити організаційну основу інтенсивного характеру індивідуального відтворення на підприємстві.

Підприємства виконують ряд функцій. Основні з них такі:

- економічна: задоволення потреб споживача в продукції (роботах, послугах); впровадження досягнень науково-технічного прогресу; забезпечення конкурентоспроможності підприємства; ріст продуктивності праці; розвиток виробничої інфраструктури; самофінансування; отримання прибутку;
- соціальна: формування трудового колективу; вдосконалення кваліфікаційного складу працівників; покращення житлово-побутових умов працівників; розвиток соціальної інфраструктури;
- екологічна: вдосконалення технологічних процесів; створення і розвиток екологічної інфраструктури; наукові і технічні вирішення проблем навколишнього середовища і раціонального природокористування.

Крім того, що підприємство функціонує в системі національної економіки, воно може вступати у відносини з іншими партнерами в системі світового господарства, що й зумовлює здійснення ним зовнішньо-економічної функції. Вона визначається місцем і роллю даного підприємства в міжнародному поділі праці. Зовнішньоекономічна функція реалізується розвитком міжнародної спеціалізації і кооперації виробництва. Найбільш відомими формами такої спеціалізації і кооперації є міжнародна торгівля, організація спільних підприємств, участь у спільних міжнародних проектах, науково-дослідне співробітництво[2,4,5].

Зазначені функції реалізуються у взаємозв'язку. Недооцінка будь-яких з них може негативно вплинути на загальний стан підприємницької діяльності, її кінцеві результати.

В умовах ринкової економіки, як уже зазначалось, виникає безліч різних підприємств. В Україні нині налічується близько 10 тис. підприємств (без малих). Вони діють у різних галузях і різняться за багатьма ознаками, зокрема за формами власності, характером економічної діяльності та сферою діяльності.

Розглянемо класифікацію факторів впливу зовнішнього середовища, які зумовлюють появу адаптивної реакції підприємства (див. рис.1)[2].

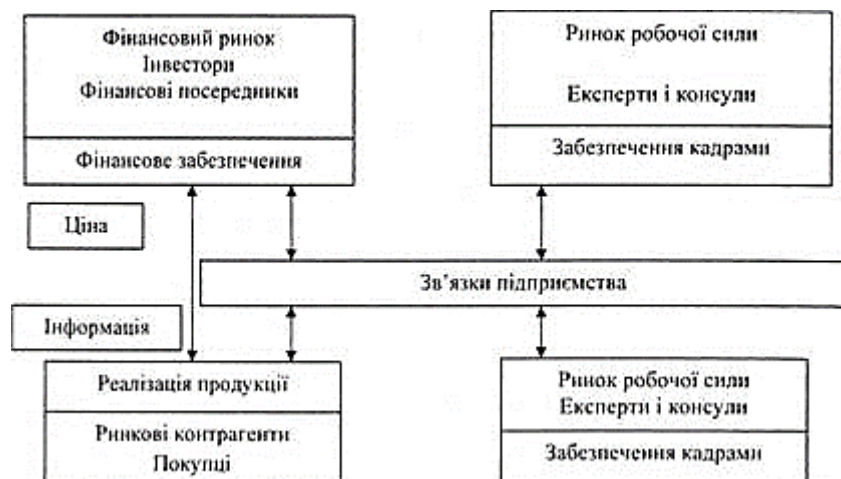

Рис. 1 - Взаємозв'язок підприємства із зовнішнім середовищем) [2]

Таким чином, зовнішнє середовище обмежується залежно від цілей підприємства та поділяється на економічну, суспільну й екологічну системи. Кожна з цих систем є сукупністю факторів безпосереднього, або прямого, впливу (мезо- середовище) – різні групи, інтереси яких зачіпає діяльність підприємства, і середовище опосередкованого, або непрямого, впливу (макросередовище) [6-8]. Фактори прямого впливу безпосередньо і негайно впливають на діяльність підприємства і зазнають аналогічного впливу з його боку (постачальники, споживачі, конкуренти, посередники, групи інтересів, державне регулювання економіки). Фактори непрямого впливу можуть не чинити прямого негайного впливу на підприємство, але з часом позначаються на його діяльності (макроекономічні, соціально-культурні, політичні, природні, науково-технічні, демографічні фактори)[4].

Дослідження засвідчують, що в контекст управління підприємствами закладено цілісну систему управління, яка складається із ряду підсистем, що беруть безпосередню участь у прийнятті управлінських рішень [9].

Висновки

Отже, розвиток підприємства в ринковій економіці відбувається за нестабільності середовища господарювання. Типовими умовами сучасної діяльності підприємства є невизначеність ринку, термінів і умов поставок, поведінки власників, конкурентів, органів державної влади.

В результаті було досліджено аспекти функціонування підприємства в сучасних ринкових відносинах, його основних напрямів та видів його діяльності, що функціонують в Україні. Виявлено системи аналізу та планування обсягів, результатів діяльності ресурсного потенціалу підприємства, а також було досліджено зовнішнє середовище та його вплив на діяльність підприємства.

Можна сказати, що підприємство існує та розвивається в активному зовнішньому середовищі, і змушене пристосовуватися до його змін. Складність і нестабільність ринкового оточення вимагають від підприємства постійного вдосконалювання форм і методів господарювання. Для виживання і збереження конкурентоспроможності промислових підприємств у сучасних швидкоплинних умовах функціонування доводиться постійно коригувати їхню господарську діяльність з урахуванням змін навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Azarova A., Solomoniuk I. Modeling of the process of estimating the influence of internal factors on price on the basis of the correlation-regression method least squares. Innovation and entrepreneurship: collection of scientific articles. Ajax Publishing, Montreal, Canada, 2020. P. 27–31. 208 p.
2. Азарова А. О., Азарова Л. Є., Міронова Ю. В., Соломонюк І. Л. Максимізація прибутку та оптимізація базових економічних показників виробництва із використанням кореляційно-регресійного моделювання. Існуюча практика та новітні тенденції в управлінні суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм : монографія / за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2020. С. 344 – 358. 480 с.
3. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. /І.М.Бойчик. К. : Атіка, 2016. 543 с.
4. Грибалева Н. П.,Игнат'єва И.Г Бизнес-план : практ. рук.. СПб. : Белл, 2011. 160 с.
5. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. К. : Знання, 2010. 276с.
6. Єпіфанова І.Ю, Панкова В. В. Удосконалення системи мотивації персоналу промислових підприємств України. Економіка та суспільство. 2021. №23. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-6>.
7. Єпіфанова І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2019. 384 с.
8. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В., Гуменюк В. С. Стан та перспективи розвитку машинобудівної промисловості України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. №2. С. 270-275.
9. Mamatova T. V. Management of enterprises and organizations under the conditions of sustainable development / Tetiana V. Mamatova, Iryna A. Chykarenko, Elina G. Moroz, Iryna Yu. Yepifanova and Nataliia V. Kudlaieva // International Journal of Management. - 2020. - 11 (4). - Pp. 151-159.

Юзвенко Ірина Василівна - студентка групи МФК-186, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Мотрук Денис Анатолійович - студент групи МФК-186, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник: **Єпіфанова Ірина Юріївна** – доктор екон. наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Iryna Yuzvenko V. - student, Faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Denis Motruk A. - student, Faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Supervisor: **Yepifanova Iryna Y.** – Doctor of Econ. Sc., Professor of Finance and Innovation Management, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia